

A gyermekbántalmazás megítélésének és felismerésének vizsgálata kora gyermekkorban a bölcsődékben

Édes Regina

ELTE PPK Neveléstudomány mesterszakos hallgató

Absztrakt

Jelen tanulmány a gyermekbántalmazás megítélésével és felismerésével foglalkozó kutatás néhány eredményét teszi közzé. A kérdőíves vizsgálat során 378 bölcsődei kisgyermeknevelő és 110 szülő (nem számított gyermekük életkora) választit dolgoztuk fel. A kutatás egyik célja volt feltárni a már pályán lévő szakemberek tapasztalatait, mennyire érzik magukat felkészültnek a különböző képzési területeken végzetek, milyen attitűddel rendelkeznek a témában. A szülők tájékozottságát, attitűdjét és gyermeknevelési szokásait is vizsgáltuk a kérdőív segítségével. A megkérdezett kisgyermeknevelők 34%-a úgy véli, továbbképzésekre lenne szükség a gyermekbántalmazással kapcsolatban és 25,5%-a nem elégedett a tanulmányai során a témával kapcsolatban szerzett információkkal. Az életkor és a munkában eltöltött idő, valamint a bántalmazással kapcsolatos attitűd vizsgálatok az idősebb korosztály és a hosszabb ideje pályán lévő szakemberek súlyosabbnak ítélték egyes bántalmazási formákat, mint fiatalabb és/vagy pályakezdő munkatársaik. A szülők esetében a pofon és a gyermekkel való kiabálás súlyosságának megítélése volt megosztó.

Kulcsszavak: kora gyermekkor, gyermekbántalmazás, bölcsőde, gyermeknevelés, szülők

Bevezetés

A Gyermekvédelmi törvény 2017. január 1-től érvényben lévő módosításának 94.§ 3a bekezdésének vonatkozásában a kisebb településeken is kell bölcsődét nyitni ha a településen legalább 5 gyermekkel kapcsolatban igény jelentkezik az ellátásra vagy a település 3 év alatti lakosainak száma meghaladja a 40 főt, ezért is fontos, hogy a szakemberek tájékozottak legyenek és mint gyermekvédelmi jelzőrendszeri tagok időben felismerjék a bántalmazás jeleit. Mindemellett fontos, hogy 2005 óta zéró tolerancia¹ van érvényben a gyermekbántalmazás kapcsán,

¹ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031>.tv. Az 1997.évi XXXI. tv. 6. § (5): „A gyermeknek joga van emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással – fizikai, szexu-

ezért is fontos, hogy minél tájékozottabbak legyenek a szakemberek és tudásukat, akár preventív jelleggel is megosszák a szülőkkel, hozzátartozókkal, hogy akár ők maguk időben tudjanak jelezni és megtenni a szükséges lépéseket.

A bántalmazás formái

A bántalmazás formáira, gyermekjogi ismeretekre vagy azok hiányára, a különböző rizikófaktorokra azért fontos külön kitérni, mert minél inkább magabiztos tudása van egy kisgyermeknevelőnek a gyermekvédelemmel és gyermek jogokkal kapcsolatban, annál jobban tudja, milyen jelekre kell figyelnie és ha szükséges meg tudja tenni a megfelelő lépéseket, valamint szükség esetén a tapasztaltakat jelezni tudja a megfelelő szervek felé. Ugyanakkor a szülőket is jobban tudja tájékoztatni, akár preventív jelleggel csoportos szülői beszélgetést is kezdeményezhet, ahol ki tudnak térni a nehezebb gyermeknevelési helyzetekre és különböző jó megoldási módokat beszélhetnek át, így mindenkinek bővíthet a nevelési eszköztára.

A bántalmazás típusait négy csoportba sorolhatjuk; érzelmi, fizikai, elhanyagolás és szexuális bántalmazás.

Az érzelmi bántalmazás kategóriába tartozik a gyermek szándékos megalmazása, bezárása; mikor a gyermek szerethetetlennek, értéktelennek érzi magát; mindig maximálisan kell teljesítenie és még akkor sem értékeli vagy ha feltételekhez kötik a szeretetet (például „*Ha majd szobatiszta leszel, szeretni foglak.*”, de ha a szobatisztságot elérte, újabb feladata van ahhoz, hogy szeressék). Ez a folyamatos követelmény a szülő részéről a gyermekben szorongást és később depressziót is okozhat, hiszen azt érzi, hogy bármit csinál is, ő sosem lesz elég jó.

Herczog Mária (2007) az érzelmi bántalmazásról úgy véli, hogy manapság a gyermekekkel és felnőttekkel segítőként dolgozók már nem tagadják a pszichés ártalmak létezését, de sokszor alábecsülik, bagatellizálják a jelentőségét és még mindig a fizikai- szexuális bántalmazás és elhanyagolás prevencióját részesítik előnyben.

James Garbarino és Anne Garbarino (1994 idézi Herczog, 2007, p. 66–67) négy életszakaszra (csecsemőkor, óvodáskor, iskoláskor, serdülőkor) lebontva foglalta össze az érzelmi bántalmazás megnyilvánulási formáit, melyekből tanulmányomban a kutatás kapcsán a csecsemőkori bántalmazást szeretném kiemelni:

1. Elutasítás: a szülő/gondozó elutasítja a csecsemő kötődés igényét, azaz azt az igényét, hogy fizikai és lelki szükségleteinek kifejezésekor a felnőtt rendelkezésére álljon
2. Terrorizálás: esetén a szülő/gondozó nincs tekintettel a csecsemő tűrőképességére, amikor a gyereket hirtelen változások, erős ingerek érik

ális vagy lelki erőszakkal -, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez. A gyermek nem vehető alá kínzásnak, testi fenyegetésnek és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetésnek, illetve bánásmódnak.”

3. Ignorálás (semmibe vétel): amikor a szülő/gondozó tartósan nem válaszol a csecsemő spontán megnyilvánulásaira
4. Izolálás: a szülő/gondozó megakadályozza, hogy más pótszülő helyettesítse őt ezekben a helyzetekben
5. Megvesztegetés: a szülő/gondozó inadekvát magatartást serkent a gyermeknél, esetleg drog vagy alkohol hatásának teszi ki a csecsemőt

Ahogy Pintér Ádám és Tóth Judit Nikoletta írja (2017), a lelkiileg feldolgozatlanul maradt bántalmazás hatása akár egész életében végig kíséri az embert. Kihat az érintett testi, lelki és mentális egészségére, tanulási nehézségeket okozhat, később pedig a munka világában, illetve a párkapcsolatban is problémákhoz vezet. A WHO szerint a gyermekbántalmazás végső soron egy ország gazdasági és szociális lemaradásához is hozzájárul(hat).

Hogy mi számít bántalmazásnak (és mi nem), nehéz meghatározni – különösen a fizikai bántalmazás határai nehezen tisztázhatóak. „A fizikai erőszak ártalmosságát elfogadtatni nagyon nehéz, mert Magyarországon – és a világ legtöbb országában – a gyerekek fizikai fenyegetése kisebb-nagyobb mértékben elfogadott, tolerált, sőt nem egy helyen támogatott is. Abban azonban többnyire egyetértés van, hogy egy gyereket kínozni, sanyargatni, bántalmazni nem szabad. A gondot az okozza, hogy nem világosak a határok: sokszor teljesen eltérnek azok a nevelési módszerek, fenyegetési formák, amelyek még, vagy már nem tartoznak a megengedett, elfogadott módszerek közé” (Herczog, 2007, p. 83).

A fizikai bántalmazáshoz tartozik a Münchausen by proxy szindróma, amikor a szülő egy általa vélt vagy előidézett betegséggel hordja orvostól orvosig a gyermekét, ezzel első látásra az aggódó szülő benyomását kelti. 2014-ben New York-ban egy olyan öt éves kislány halt meg, akinek édesanyja még blogot is vezetett arról, milyen sok betegsége van a kislánynak és hősnék tartották a kitartásáért, majd a gyermek halála után derült ki, hogy az anya a gyermek gyomorszádjába só-t tett és ez okozta a halálát.

A megrázott gyermek szindróma egy másik olyan bántalmazási forma, melyet nehéz észrevenni. Lényege, hogy a csecsemőt megrázzák és mivel még nem elég fejlettek a nyaki izmok a csecsemő feje előre-hátra csuklik, ezzel súlyos agykárosodást szenvedve. Általában olyankor következik be ez a sérülés mikor sokat sír a csecsemő és a szülő kimerült, nem tudja mit csináljon és hirtelen felindulásból megrázza.

2010-ben indult el a „Sose rázd a kisbabádat” program. Az anyag egy oktató DVD-t és egy szórólapot tartalmaz, mely segítséget kíván nyújtani az édesanyáknak, hogy mit tegyenek, amikor tehetetlennek érzik magukat (Kovács et al., 2011).

„A legveszélyeztetettebb korosztály a csecsemők. A 0-1 éves gyerekek az áldozatai az összes felismert bántalmazás 13%-ának. Ebben az életkorban a leggyakoribb elkövető az édesanya, a bántalmazás legfőbb kiváltója pedig a gyermek hosszan tartó sírása. Az érintett gyermekek több mint 50%-a 6 évesnél fiatalabb, 17%-ot tesz ki az idősebb gyermekek aránya.” (Kerezsi, 1995). A felhasznált forrás régi ugyan, ugyanakkor az időbeli távolság ténye

arra is rámutat, hogy napjainkban is nehéz ezen arányok felmérése, hiszen a legtöbb bántalmazás családon belül történik és nagyon sokszor rejtve marad.

A különféle bántalmazási módok közül talán a szexuális abúzus, amely a leginkább elborzasztja az embereket, illetve a legkevésbé beszélnek róla, különösen, ha kisgyermekéről van szó. „Gyerekek elleni szexuális visszaélésnek nevezzük, amikor egy felnőtt vagy az áldozatnál jóval idősebb gyermek arra használja hatalmát és befolyását, hogy egy gyereket valamilyen szexuális tevékenységbe vonjon be. Mivel egy gyermek az életkoránál és függő helyzeténél fogva sosincs abban a helyzetben, hogy tájékozott, tudatos döntést hozzon egy szexuális cselekményről, ezért minden olyan szexuális tevékenység, amely felnőtt és gyermek között történik, abúzusnak – azaz visszaélésnek, erőszaknak – tekintendő.” (Muszaj Munkacsoport, 2016). Szexuális abúzuskor megkülönböztetünk kontakt és nem kontakt formákat is.

A kontakt formák közé soroljuk a genitális simogatást, közösülést vagy eszközök használatát, illetve az anális vagy orális közösülést. A nem-kontakt forma például a pornográf filmek/képek nézetése a gyermekkel, vagy amikor a gyermek tanúja közösülésnek vagy bármely szexuális aktivitásnak, illetve mikor szexuális indítékú exhibicionizmus (magamutogatás) elszenvedője (vö. Révész, 2004).

Elhanyagolás esetén a gyermek nem számíthat a szülei, nem kapja meg a szükséges érzelmi vagy fizikai gondoskodást, így a gyermeknek azt a nonverbális üzenetet közvetítik a szülei, hogy nem fontos és nem érdemes a szeretetükre. A testbeszéd, a non-verbális gesztusok önkéntelenek, ugyanakkor mondanivalójuk nagyon erőteljes és a szavaknál is többet árthatnak (Herczog, 2007).

A többi bántalmazási módhoz képest az elhanyagolás kevésbé ismert és kutatott terület. Nincsenek olyan súlyos jelei általában, mint egy verésnek, de például ha az éppen járnai tanuló gyermeknek nem biztosítják a szülők a megfelelő mozgásteret, mert egész nap a járókában van, akkor ez kihathat a mozgásfejlődésére. Így mivel nem tudja felfedezni maga körül a világot, közvetve a kognitív képességeinek fejlődésére is negatív hatást gyakorol. Ez természetesen még nem jelenti azt, hogy a szülőktől azonnal el kell venni a gyermekét, de a védőnő tanácsolhatja, hogy járjon a gyermek bölcsődébe, ahol nagy hely van és szabadon mozoghat. A fizikai elhanyagolás számos körülményt és cselekedetet magában foglal: például ha a gyermeknek nincs megfelelő méretű és/vagy tiszta ruhája, nem megfelelőek az életkörülményei, nincs megfelelő mennyiségű és minőségű étel, nem kap orvosi ellátást (Révész, 2004).

A gyermekvédelmi jelzőrendszer

A gyermekvédelmi jelzőrendszer tagja minden olyan személy, aki foglalkozás körében kapcsolatba kerül a gyermekkel, így a szomszéd, a védőnő, a kisgyermeknevelő, gyermekorvos stb. A jelzőrendszer tagjainak kötelességük jelenteni a gyermekjóléti szolgálat felé, ha a gyermek bántalmazását tapasztalják²

² 1997. évi XXXI. tv. -- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról, 1997.

A jelzőrendszer megfelelő működését nehezíti, hogy sokszor a jogszabályban megengedettnél több gyermek és család jut egy szakemberre, így nagyon leterheltek és leginkább csupán a legsúlyosabb eseteket kezelik, aminek kapcsán kevesebb erőforrás juthat a prevencióra.

További nehézséget okoz, hogy a gyermekjóléti szolgálat egyre erősebb hatósági funkciókkal bír, így a segítség helyett gyakran a félelem kontextusában értelmeződik a szerepük. A Gyermekvédelmi törvény 7.§-a kimondja, hogy a gyermeket kizárólag anyagi veszélyeztetettség miatt nem lehet kiemelni a családjából, ennek ellenére „Magyarországon több mint 23 ezer gyerek él a családjától elszakítva, és közülük évente több ezer gyermeket anyagi okok miatt emelnek ki.” (Gyurkó et al., 2016, p. 23).

Képzési és kimeneti követelmények

Az OKJ-s képzésben, a felsőoktatási szakképzésben és az egyetemi képzésben is hangsúlyt fektetnek a hallgatók gyermekbántalmazással kapcsolatos ismereteinek elmélyítésére.

Az 54 761 02 számú kisgyermekgondozó nevelő OKJ képzés gyermekvédelem tananyagának rövid tartalma: „A gyermekvédelem jogi szabályozása, alapelvei, rendszere és szereplői. A gyermekvédelmi törvényben szabályozott gyermekvédelmi ellátások és intézményei. A gyermekek jogairól szóló nemzetközi megállapodások és hazai jogszabályok. Az ellátottak helye az intézményi struktúrában, a jogosultságok érvényesítésének lehetőségei és akadályai. A gyermek és fiatalkorúak büntethetősége. A gyermek és fiatalkorúak büntetésének irányelvei, a velük szemben alkalmazható büntetési tételek. A családjogi törvény ismerete. A szülői jogok és kötelezettségek; a felügyeleti jog, és a gyámság. A fogyatékos személyek jogai és esélyegyenlőségének kérdései.” (Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal, é.n.).

A csecsemő- és kisgyermeknevelő felsőoktatási szakképzés képzési programja a következőket jelöli meg a képzés végére kialakítandó kompetenciákként: „jártasság az adott korosztály nevelési, gondozási, ápolási, táplálási feladatainak és az egészséges fejlődéshez szükséges higiénés, életmódbeli, kulturális, kommunikációs szokások kialakításának ellátásában, valamint jártasság a szociális ellátórendszer működésében és a szociális professzió gyakorlatában.” (Károli Gáspár Református Egyetem, 2013. p. 7).

Az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán működő csecsemő- és kisgyermeknevelő alapképzési szak képzési és kimeneti követelményei az alábbi gondolatokat tartalmazzák: „A jogszabályok és intézményi szabályok szabta keretek között önállóan dönt a munkájával összefüggő problémahelyzetek megoldásáról. Nyitott a gyermekek, családok és a szakmai közeg jelzéseire, partneri kapcsolataiban együttműködő. Megerősíti a családi nevelés értékeit, kompenzálja az esetleges hátrányokat, a gyermek fejlődésének támogatása érdekében erősíti a szülői kompetenciát, együttműködik a szülőkkel, a családdal. Képes a társadalmi jelenségeket, folyamatokat értelmezve

átlátni azok pedagógiai következményeit. Szaktudományos és módszertani ismeretekkel rendelkezik a családról, a családi nevelés elsődlegességéről és a családdal való együttműködésről. Tájékozott a családvédelem és a családsegítés lehetőségeit és módszereit illetően. Rendelkezik olyan tanácsadói ismeretekkel, melyek segítségével a szülőket támogatni tudja a gyermek otthoni nevelésében, szülői szerepük kiteljesítésében. Tisztában van a fejlődés szociokulturális meghatározottságával, kontextusával, komponenseivel és determinánsaival, értelmezni tudja az ebből fakadó különbségeket.” (Csecsemő- és Kisgyermeknevelő Alapképzési Szak Képzési és Kimeneti Követelmények, Apor Vilmos Katolikus Főiskola, é.n.)

A kutatás

1991-ben Magyarország is csatlakozott a gyermekek jogairól szóló ENSZ-egyezményhez (1991. évi LXIV. törvény), majd 1997-ben bevezetésre került a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló törvény (1997. évi XXXI. törvény), hazánkban mégis sokan esetekben a pofont vagy az érzelmi zsarolást alkalmazzák gyermeknevelési eszközként (vö. Menich, 2016), pedig már ez is bántalmazásnak minősül az 1997. évi Gyermekvédelmi törvény 2005-ös módosítása értelmében, mely zéró toleranciát ír elő a gyermekbántalmazással kapcsolatban. Jelen kutatást indikálja, hogy kifejezetten erre a korosztályra vonatkozó kutatás még nincs, kevésbé kutatott, illetve tabu témának számító területről van szó.

Magyarországon 2017-ben felháborodást keltett³ Kay Kuzma *Az első 7 év* című könyve, melyben arról írt, hogy ha a szülő kifogyott az összes fegyelmezési lehetősége közül, akkor kézzel hogyan verje meg a gyermekét. Ugyan a könyvet 2005-ben adták ki, mégis elgondolkodtató, hogy a már ekkor érvényben lévő 2002-es módosítással ellátott 1997-es törvény azzal, hogy „a gyermek nem vethető alá kegyetlen, embertelen, megalázó testi fenytésnek, büntetésnek vagy bánásmódnak” (2002. évi IX. törvény) és 2005-ben tovább módosították és tilalom alá került mindenféle testi fenytés, mégsem került le a boltok polcairól.

Ugyancsak ebben az évben került a boltokba James Dobson amerikai író és pszichológus könyve *Fegyelmezz! Megéri* címmel, mely szintén a gyermekek testi fenytését szorgalmazta, ám ez lekerült a boltok polcairól⁴.

2014 novemberében az UNICEF Magyar Bizottsága végzett egy nem rep-

³ https://index.hu/belfold/2017/04/18/egy_gyerekveros_szakkonyvet_terjesztenek_vallasi_kiadok/ (Letöltés ideje: 2020. 11. 24.) <https://444.hu/2017/04/18/vallasi-kiadok-terjesztenek-egy-konyvet-amiben-technikai-tanacsok-vannak-arra-hogyan-verd-meg-a-kisgyereket> (Letöltés ideje: 2020. 11. 24.) http://eduline.hu/kozoktatasi/2017/4/18/Gyerekveresre_buzdit_a_botranynos_konyv_D7BPMO (Letöltés ideje: 2020. 11. 24.)

⁴ https://index.hu/kultur/2017/06/20/leveszi_a_gyerekek_veresere_buzdito_konyvet_a_polcairol_a_libri/ (Letöltés ideje: 2020. 11. 24.) http://hvg.hu/elet/20170620_james_dobson_fegyelmezz_megeri_konyv_peticio_visszavonas_libri (Letöltés ideje: 2020. 11. 24.)

reprezentatív kutatást, melyben 10–19 éves általános és középiskolás diákokat kérdezett a gyermekjogokról. A kutatásban 1191 diák vett részt és azt tapasztalták, hogy a 2005 óta a gyermekvédelemben érvényben lévő zéró tolerancia ellenére a válaszadók 44%-a szerint egy pofon vagy ha megütik, nem számít erőszaknak (a kutatásról bővebben lásd Menich, 2016).

2016-ban az UNICEF 18 évnél idősebb korosztályt vont be egy nem reprezentatív kutatásba, melynek során a nevelési módszerekről, illetve arról kérdezték a kitöltőket, hogy büntetni kellene-e a gyermekbántalmazást. (1. és 2. ábra)

1. ábra

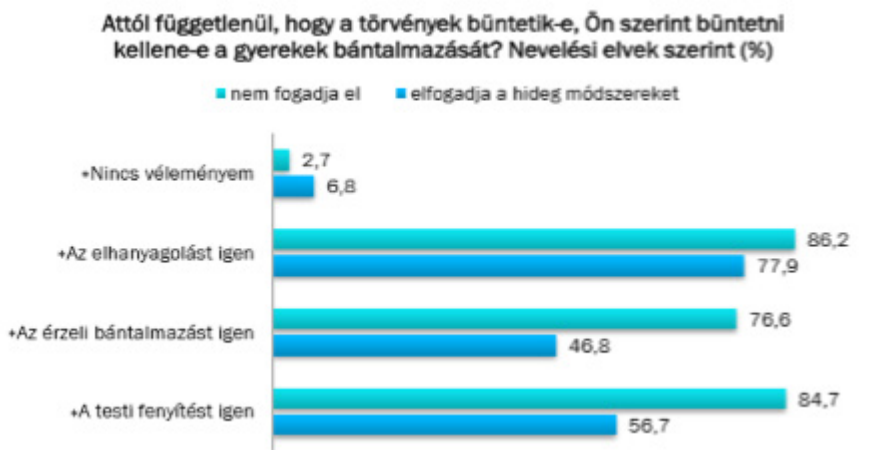
Vélemények az elfogadható nevelési módszerekről (Menich, 2016)

Az első ábrán látható, hogy a felsorolt nevelési formák közül melyekkel értenek egyet vagy nem a vizsgálatban résztvevők. A megkérdezettek 45%-a egyik formával sem ért egyet. Az a kérdés, hogy törvényektől függetlenül, kellene-e büntetni a gyermekbántalmazást megosztotta a válaszadókat. Az elhanyagolást a résztvevők 77,9%-a tartja elfogadhatónak, az érzelmi bántalmazást 46,8%-uk, a testi fenytést pedig 56,7% gondolja megengedhető, elfogadható nevelési eljárásnak. (2. ábra)

2. ábra

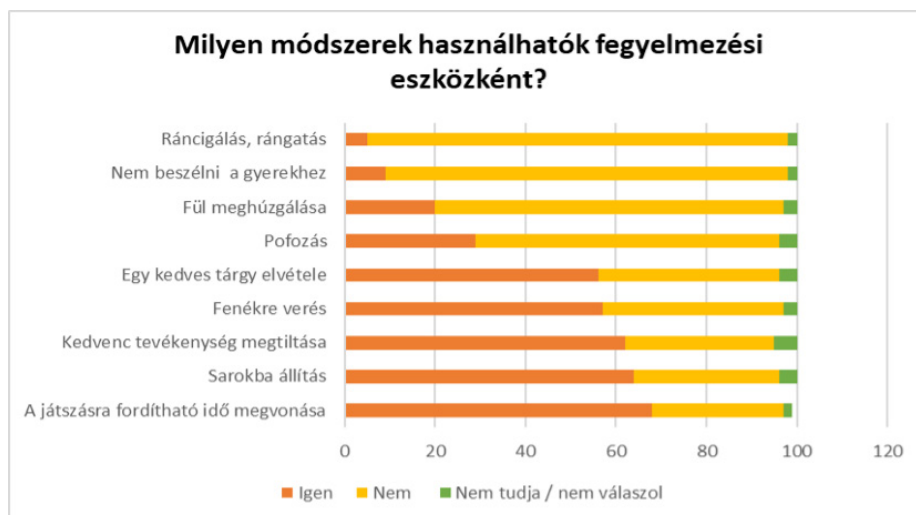
Kellene-e büntetni a gyermekbántalmazást? Vándor, É., & Czeglédi, F. (2017)

2017-ben egy telefonos kérdőíves adatfelvétel keretében országos reprezentatív kutatást végeztek arról, hogy mi a véleménye a magyar társadalomnak a gyermeknevelés során alkalmazható eszközökről. A kutatást az UNICEF a Public Research-csel együttműködve végezte (Vándor & Czeglédi, 2017). (3. ábra)

3. ábra

Vélemények a fegyelmezési eszközök használatáról (Vándor & Czeglédi, 2017)

„A megkérdezettek 36 százaléka úgy vélte, megengedhető, hogy a szülők fizikai fenyítési eszközöket is használjanak, ha fegyelmezni vagy büntetni akarják a gyerekeket. Az ilyen módszereket a válaszadók 53 százaléka egyértelműen elutasította, 11 százalék pedig nem tudja, nem kívánt válaszolni.” (Vándor & Czeglédi, 2017).

A fenti kutatások is rámutattak, még mindig nem egységes nézet uralkodik a gyermekbántalmazás tekintetében, fontos a fiatalok tájékoztatása, nézőpont- és attitűdváltásra van szükség, ezért is tartom fontosnak az Isztambuli Egyezmény ratifikálását, mely egy átfogóbb keretrendszert biztosítana a gyermekbántalmazás- és a családon belüli erőszak áldozatainak egyaránt. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 2011. április 7-én fogadta el az Európa Tanács nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló egyezményét (Isztambuli Egyezmény), melyet Magyarország 2014. március 14-én írt alá. Az egyezmény törvényi ratifikálása elmaradt és végül el is utasították a határozatot⁵. Az egyezmény háromkomponensű megközelítést alkalmazott: megelőzés, védelem és büntetőjogi üldözés.

Megelőzés:

- tudatosságnövelés, nemek közötti egyenlőség, az erőszak témaköreinek a megfelelő anyagok segítségével tájékoztatni a gyerekeket már az iskola-rendszerű oktatásban
- megfelelő képzés biztosítása az áldozatokkal és elkövetőkkel foglalkozó szakemberek számára
- együttműködés civil szervezetekkel, médiával

Védelem:

- az áldozatok jogainak központba helyezése
- az érintett személyek (intézmények, ügynökségek, (civil) szervezetek) közötti együttműködés biztosítása
- az erőszak áldozatainak és a tanúk védelmének biztosítása
- általános támogatási szolgáltatások (például: pszichológiai, jogi tanácsadás, menedékhelyek és állandóan elérhető, ingyenes segélyvonalak)

Jogi szabályozás:

- a bűnüldöző szervek azonnali védelmet nyújtsanak az áldozatoknak
- a rendvédelmi szervek azonnal és megfelelően reagáljanak a segélyhívásokra

A kutatás módszere

A kutatás 2020. tavaszán zajlott online formában (az éles kutatást pretesztek előzték meg). Ezt követően a Magyar Bölcsődék Egyesületének honlapján található bölcsőde kereső funkció segítségével 1115 bölcsődei e-mail-címet gyűjtöttem ki, melyekre egy felkérő levél kíséretében elküldtem a kérdőív

⁵ Megszavazták az Isztambuli Egyezményt elutasító határozatot (2020.05.05. 6:46) https://index.hu/belfold/2020/05/05/kdnp_isztambuli_egyezmey_szavazas_parlament/ (Letöltés ideje: 2021. 08. 20.)

linkjét, melyből 378 kitöltött és használható kérdőív érkezett vissza. A kérdőív összesen 35 kérdésből állt, többnyire feleletválasztós kérdéseket tartalmazott. A kérdések a bölcsődei kollektívára és mindennapokra, a bántalmazási attitűdre, a gyermekjóléti szolgálattal való kapcsolattartásra, a megtapasztalt esetekre és az alapvető személyes adatokra vonatkoztak.

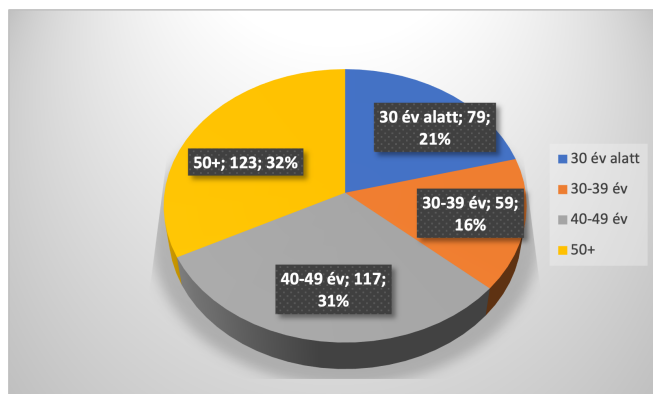
A szülők eléréséhez több megközelítést is alkalmaztam. Megkerestem a Hintalovon Gyermekjogi Alapítványt, hogy segítsék minél több emberhez eljuttatni a kérdőívet, hiszen Facebook-oldalukat rengeteg szülő követi, de sajnos csak egy szűkebb csoportba tették ki, így végül hólabda módszert alkalmazva először az ismeretségi körömben kezdtem terjeszteni. A szülői kérdőív többnyire feleletválasztós kérdésekből állt, összesen 17 kérdést tartalmazott. A kérdések az alapvető személyes adatokkal, a bántalmazási attitűddel, gyerekként tapasztalt nevelési mintákkal, a gyermekbántalmazással kapcsolatos ismeretekkel és tájékozódási módokkal foglalkoztak.

A minta

A kérdőívet N=378 kisgyermeknevelő töltötte ki, a minta 21%-a 30 év alatti, 16%-a 30–39 év közötti, 31%-a 40–49 év közötti és 32%-a 50 év feletti volt. (4. ábra) Az életkori felosztás azért történt 10 évenkénti szakaszokban, mert általánosságban véve húsz éves koruk körül kezdenek el dolgozni a pedagógusok és így tíz éves bontásban láthatóak a pedagógusok nézetei. A mintából látszik, hogy minden korosztály képviseltette magát, ami azért is volt jó, mert nagyon eltérő nevelési elveket valló háttérrel rendelkezhetnek, hiszen az idősebb korosztály a képzése során még kevésbé találkozhatott a gyermekvédelem fogalmával. Végzettségüket tekintve legtöbben (156 fő) főiskolát vagy egyetemet végzett, a második legnépszerűbb képzési szint az OKJ-képzés volt 150 fővel. (6. ábra)

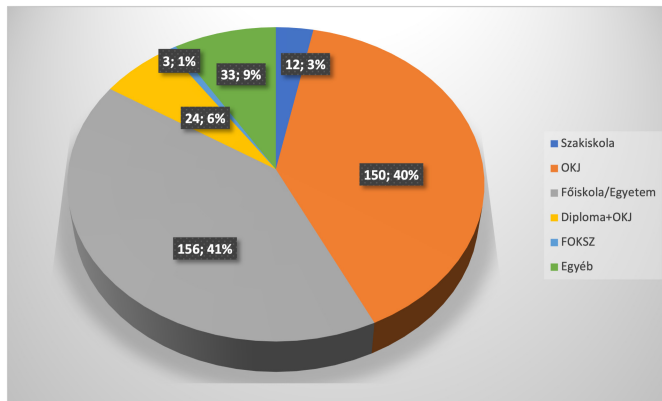
4. ábra

A kisgyermeknevelők életkori megoszlása (N=378)

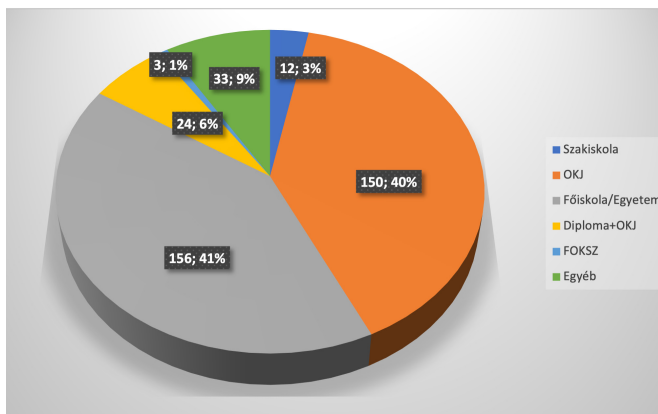
5. ábra

A szülők életkori megoszlása (N=110)

6. ábra

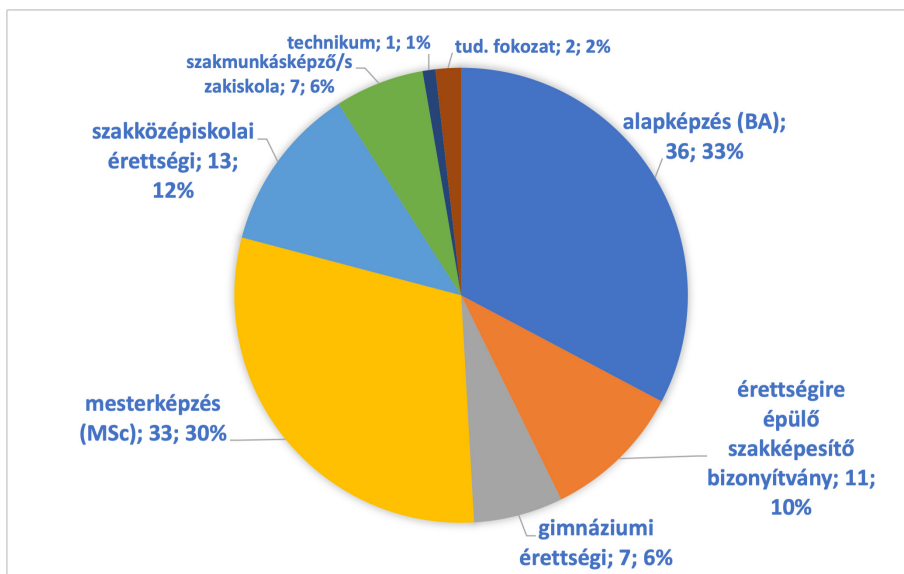
Kisgyermeknevelők végzettségének megoszlása

A szülők 110 fővel képviseltették magukat, a szülői minta 8%-a 30 év alatti, 30%-a 30–39 év közötti, 38%-a 40–49 év közötti és 24%-a 50 év feletti volt. (5. ábra) A mintába került szülők esetében nem számított gyermekük életkora, nem csak csecsemőt vagy kisgyermeket nevelő szülők kerültek a mintába. Végzettségüket tekintve nagyon szélest a paletta, hiszen a szakmunkásképző és gimnáziumi érettségig kezdve a tudományos fokozatig terjed a skála. (7. ábra) De elmondható, hogy a kitöltők többsége értelmiségi, hiszen 33%-uk alapképzést, 30%-uk mesterképzést és 2%-uk tudományos fokozatú végzettséggel rendelkezik.

7. ábra

A szülők végzettségének megoszlása (N=110)

Az eredmények

A kérdőívek elemzése SPSS 25 program segítségével történt. A kisgyermeknevelők leterheltségét két kérdéssel vizsgáltam, melyek a csoportlétszámmra és az egy csoportra jutó kisgyermeknevelők létszámára vonatkoztak. Az eredmény szerint átlagosan 13 gyermekre jut 2 fő kisgyermeknevelő, mely megfelel a törvényi előírásoknak (15/1998. (IV.30.) NM rendelet). A megkérdezettek 65,6%-a általában vagy rendszeresen túlterheltnek érzi magát. Erre azért volt fontos kitérni, mert ha egy szakember leterheltnek érzi magát, akkor könnyebben lankadhat a figyelme, nehezebb türelmesnek lennie és ha feszült, fáradt az ember, a gyerekek megérik, rossz hatással van a csoport légkörére is.

Négy fokú Likert-skálával mértem a kisgyermeknevelők szülőikkel, kollégákkal és a vezetőséggel fenntartott kapcsolatát. A kisgyermeknevelőknek a szülőikkel és kollégákkal való kapcsolattartási hajlandósága 3,7-es átlagot mutat, a vezetőségtől való segítségkérés 3,5-ös átlaggal rendelkezik. A kisgyermeknevelők arra az állításra, hogy egymástól kérnek-e segítséget 2,8-as átlagot, míg arra az állításra, hogy a vezetőséghez fordulnak a problémájukkal 2,6-os átlagot jelöltek a Likert-skálán, tehát a mintába került kisgyermeknevelők a vezetőikhez közel annyiszor fordulnak, mint a kollégáikhoz.

A válaszadók saját megítélésük szerint a bölcsődei dokumentáció tekintetében felkészültnek érzik magukat (89,9%) és csak 2,9%-uk mondta azt, hogy egyáltalán nem érzi magát felkészültnek.

A munkajogi ismeretek terén már kisebb volt a felkészültség érzése (62,7%) és a kisgyermeknevelők 6,3%-a egyáltalán nem érzi felkészültnek magát ezen a téren. Az érdekképviselő közel azonos szintet mutat ezzel, itt 63,8%-os az elégedettség és 7,9%-os a teljes elégedetlenség. Az aktuális törvényi változások követése jelenti a legnagyobb kihívást a szakembereknek, hiszen 8,2%-uk egyáltalán nem érzi magát naprakésznek ezen területen, de 59,3%-uk teljesen vagy inkább felkészültnek érzi magát.

A kitöltők területi megoszlását tekintve (7. ábra) legtöbbjük (40%) nagyvárosi bölcsődében dolgozik, 30%-a kisvárosban, 16%-a pedig középvárosban. Tehát elmondható, hogy a nagyobb településeken lévő bölcsődékbe jutott el leginkább a kérdőív.

A tanultakkal való elégedettség mérésekor (8. ábra) a három leggyakoribb végzettségi típust emeltem ki, melyek a főiskola/egyetem, OKJ és a kettő kombinációja volt. Összességében ugyan olyan mértékben voltak elégedettek vagy elégedetlenek a képzéssel, de a kitöltők harmada (34%) fejezte ki igényét a továbbképzésre.

Egy öt fokú Likert-skálán mértem a kisgyermeknevelők gyermekbántalmazással kapcsolatos attitűdjét, melyet összevetettem életkorukkal és a munkában eltöltött idejükkel. Az életkor és bántalmazási attitűd vonatkozásában a gyermek bezárása ($p=0,000$), a pofon ($p=0,007$) és a gyermekkel való kiabálás ($p=0,000$) statisztikailag szignifikánsan azt mutatta, hogy az idősebb korosztály ítéli meg súlyosabbnak ezen bántalmazási módokat, mint fiatalabb kollégáik.

A munkában eltöltött idő és az attitűd összevetésénél ugyan ez a megítélés jött ki a csecsemő megrázása ($p=0,032$) és a gyermek bezárása ($p=0,018$) kapcsán.

A szakemberek majdnem fele (46%) tapasztalt már bántalmazást pályafutása során és az általuk tapasztalt esetek 70%-a el is jutott a Gyermekjóléti Szolgálathoz.

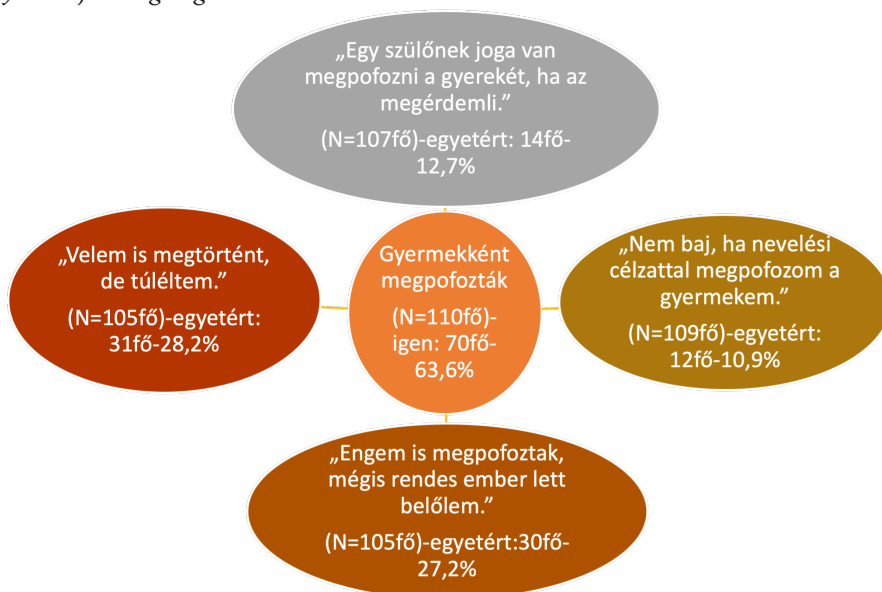
A szülők gyermekbántalmazással kapcsolatos attitűdjét szintén egy öt fokú Likert-skálán vizsgáltam. A pofon súlyossága, valamint a gyermekkel való kiabálás megítélése megosztó volt számukra. A pofont 43%-uk inkább súlyosnak tartja, 27%-uk közepesen súlyosnak ítéli és 30%-uk inkább nem véli súlyosnak. A gyermekkel való kiabálás vonatkozásában a szülők 33%-a inkább súlyosnak tartja, 43%-a közepesen súlyosnak ítéli és 24%-a inkább nem tartja súlyosnak.

Arra a kérdésre, hogy gyermekként megpofozták-e, a szülők 63,6%-a (70 fő) azt válaszolta, hogy igen, 36,4%-uk (40 fő) pedig azt, hogy nem. Ennél a kérdésnél az összes szülő válaszolt. Amikor arra kértem a szülőket, hogy egy négyfokú skála segítségével értékeljenek állításokat a szülői jogokkal, gyermekneveléssel kapcsolatban (például „Egy szülőnek joga van megpofozni a gyereket, ha az megérdemli.” „Ha sokszor szépen rászóltam a gyermekemre, hogy valamit ne csináljon, de mégis folytatja, akkor rendben van, ha megpofozom őt.” „Nem baj, ha nevelési célzattal megpofozom a gyermekem.”

„Engem is megpofoztak, mégis rendes ember lett belőlem.”) már csökkent a válaszadói hajlandóság. Majd ezen állításokat összevettem egymással, valamint az egyes bántalmazási módok megítélésével. Az a szülő, akit gyerekként megpofoztak, inkább egyetért azokkal az állításokkal, hogy “velem is megtörtént, de túléltem”, “engem is megpofoztak, mégis rendes ember lett belőlem”. (8. ábra)

8. ábra

A szülők vélekedése a gyermeknevelésről és fegyelmezésről saját gyermekkori élményeik és jelenlegi elgondolásaik tükrében I.

Felnőttként is elfogadhatónak tartja a pofont, mint fegyelmezési eszközt az a szülő, aki a pofont közepesen súlyosnak vagy inkább nem súlyosnak ítéli (61 fő-57%) valamint azok is, akiket gyerekként megpofoztak és jogosnak is tartják a gyerekként kapott pofont (9. ábra).

9. ábra

A szülők vélekedése a gyermeknevelésről és fegyelmezésről saját gyermekkori élményeik és jelenlegi elgondolásaik tükrében II.

Összegzés

A kutatás során kirajzolódott, hogy a kisgyermeknevelők részéről nagy igény van a gyermekbántalmazás témakörében végzendő továbbképzésekre. A kifejezett igényük mellett gyakori, hogy gyermekbántalmazási esettel találkoznak, így nagyon fontos, hogy magabiztosak és felkészültek legyenek.

Az idősebb korosztály, valamint a hosszabb ideje kisgyermeknevelőként dolgozók súlyosabbnak ítélnék egyes bántalmazási formákat, mint fiatal és/vagy pályakezdő munkatársaik, így a fiatalabb korosztály érzékenyítésére és továbbképzésére nagyobb szükség volna. A kisgyermeknevelők az aktuális törvényi változások, az érdekképviselés és a munkajogi ismeretek terén nem érzik teljesen kompetensnek magukat, fontos lenne továbbképzéseket tartani számukra.

A szülők gyermeknevelési nézeteiből és a gyermeknek adott pofonról való vélekedésükből jól kirajzolódik, hogy a látott nevelési minták erősen hatnak a következő generáció nevelési stílusára, így nagyon fontos lenne a szülőket minél több platformon tájékoztatni, hogy zéró tolerancia van a gyermekbántalmazással kapcsolatban, de leginkább arra felhívni a figyelmüket, hogy gyermekük egészséges testi-lelki fejlődésére milyen hatással van a bántalmazás. Inkább megoldási módokat segítsenek találni számukra, hiszen sokkal eredményesebb, ha interiorizálják, hogy miért nem helyes megütni a gyermeket, mintha csak a törvény szigora miatt nem bántalmazták gyermeküket.

Érdeemes lenne megvizsgálni, miért az idősebb korosztály ítélt súlyosabbnak egyes bántalmazási formákat és milyen jó gyakorlatokat lehet kialakítani a szülők tájékoztatására és a kisgyermeknevelők továbbképzésére.

A kutatás az Információs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-1 kód-számú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.

Irodalom

1997. évi XXXI. tv. – A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (1997). <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031.TV> (2020. november 20.)
- Gyurkó, S., Németh, B. & Sánta, N. (2016). *Gyermekjogi jelentés*. Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány. https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2020/06/gyermekjogi_jelentes_2016.pdf (2020. november 20.)
- Herczog, M. (2007). *Gyermekbántalmazás*. CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.
- Janecsekó, K. (2017). Anya csodásan ápol, csak éppen ő is tesz beteggé. *index.hu*, 2017.04.16. https://index.hu/belfold/2017/04/06/munchausen_by_proxy_szindroma_gyermekbantalmazas_betegge_tett_gyerekek/ (2018. 09. 08.)
- Kerezsi, K. (1995). *A védtelen gyermek*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Kovács, Zs., Páll, G. & Kassai, T. (2011). Gyermekbántalmazás és elhanyagolás - folyamatosan napirenden tartandó probléma. *MATROKPLASZT*, 54(2), 84–90.
- Muszáj Munkacsoport (2016). Gyerekek elleni szexuális visszaélés (tények, megelőzés, támogatás). NANE (Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen) Egyesület. https://nane.hu/wp-content/uploads/0311_muszaj_kiadvany_web.pdf (2020. november 20.)
- Pintér, Á. & Tóth, J. (2017.). A bántalmazott gyermekek – Gyermekjogok és gyermekbántalmazás. *Statistikai Szemle*, 95(8–9), 848–872. <https://doi.org/10.20311/stat2017.08-09.hu0847>
- Révész, Gy. (2004). *Szülői bánásmód – gyermekbántalmazás*. Új Mandátum Könyvkiadó.
- Menich, N. (2016, Eds.). „Hol a határ?” *Gyermeknevelési szokások Magyarországon*. UNICEF Magyar Bizottság Alapítvány. <https://unicef.hu/ezt-tesszuk-itthon/hazai-kutatasok/hol-a-hatar-gyermeknevelési-szokások-magyarországon/> (2020. november 20.)
- Vándor, É. & Czeglédi, F. (2017) Még mindig hiszünk a gyerek verésében. *HVG Élet+Stílus*. 2017.12.27. http://hvg.hu/elet/20171227_Meg_mindig_hiszunk_a_gyerek_bunteteseben (2018. 09. 04.)

Internetes forrás

- Apor Vilmos Katolikus Főiskola (é.n.). *Pedagógusképzés Képzési Terület. Csecsemo - És Kisgyermeknevelő Alapképzési Szak Képzési és Kimeneti Követelmények*. http://avfk.hu/wp-content/uploads/2018/02/cskn_ba_kkk.pdf (2020. november 20.)
- Károli Gáspár Református Egyetem (2013.) *Tanítóképző Főiskolai Kar. Csecsemő- és kisgyermeknevelő képzési program*. http://www.kre.hu/tajekoztato_kiadvany2016/tfk/tantargyleirasok/foszk/tantargyleiras_csecsemo_foszk_2013.pdf (2021.10.01.)

Édes, R.

Institutional Perception and Recognition of Child Abuse in Early Childhood

The study presents theory as well as practical results of research on the perception and recognition of child abuse. My survey targeted early childhood educators and parents (regardless of the age of the children): 378 teachers and 110 parents were included in the sample. One of the aims of the research was to explore the experiences of professionals already in the field: how the forms and levels of the education/training received relate to self-reported preparedness and attitudes to the topic. I also examined parents' awareness, attitudes, and parenting habits. 34% of early childhood educators surveyed believe that further training about child abuse is necessary and 25.5% are dissatisfied with the information they have gained during their studies on the subject. When examining age and years of experience as a teacher, as well as attitudes toward abuse, the older age groups and longer-serving professionals rated some forms of abuse as more severe than their younger and/or junior colleagues. Data on the parents' attitudes show that slapping and shouting at the children is a highly divisive issue.

Keywords: early childhood, child abuse, nursery schools, attitudes, parents

Édes Regina: <https://orcid.org/0000-0001-8474-4952>